

EKVIFINALITA V PREMENÁCH SLOVOTVORNÉHO SYSTÉMU

Krystyna Kleszczowa

KLESZCZOWA, K. (2026): Equifinality in the Transformations of the Word-Formation System. In: *Slovenská reč*, 91/1, 152 – 160.

Abstract: Derivatives are conditioned by an intertwining of dependencies from various sources; their formal and semantic identity does not ensure the same cause-and-effect relationship (equifinality). The derivative which is newly emerged inscribes itself into a word-formative nest, the passage of time may change the motivation relations, which often may bring about new formants; sometimes the status of morphemes is altered. The ineluctable result of the conventionality of (a) language has to do with departures from the basic system-related rules. The overriding of such secondary rules is revealed on the basis of the reversal of motivation from the borrowed names of actions (cf. *publikacja* ‘publication’ → *publikować* ‘to publish’; *publikować* ‘to publish’ → *publikacja* ‘publication’/*publikowanie* ‘publishing’), as well as the shifting of univernisms to the class of predicative names (*plac targowy* ‘marketplace’ → *targowisko* ‘bazaar’ → *miejsce targowania*). Considerations associated with the influence of motivation on the formation of the derivation system are concluded by a fragment which demonstrates the phenomenon of re-interpretation – the speakers/users of a language change the motivation to one that is similar in formal terms even though it is remote in terms of semantics (e.g. *lżyć* ‘to revile’ (Proto-Slavic **lbgъ* ‘light’, Latin ‘*levis*’) is associated by Poles with *łgać* ‘to lie’, Latin ‘*mentiri*’). The final remarks include appeal to scholars to engage in more in-depth studies in the reception of word forms which are created and which are being created. Motivation plays the most important role in this process!

Keywords: changes of motivation, word-formative nests, hierarchy of system-related rules in (a) language, re-interpretations, the role of motivation in the changes of the system.

Článok v skratke:

- Autorka objasňuje kľúčový princíp – princíp ekvifinality v otvorenom systéme jazyka ako jav, keď sa rovnaký výsledný stav (formálna a významová identita slova) dosahuje rôznymi motivačnými cestami.
- Článok sa venuje dynamike slovotvorných hniezd a analyzuje, ako zánik slovotvorného základu alebo „motivačný shift“ v rámci hniezda vedie k vzniku nových formantov (napr. *-ownik*, *-ówka*) a k posunu od adjektívnej k substantívnej motivácii.
- Na príklade prevzatých slov (napr. *publikacja* → *publikować*) text demonštruje systémovú adaptáciu a obrátenú motiváciu – ako sa cudzie lexémy spätne prispôbujú domácim pravidlám, čím sa mení smer pôvodnej derivácie.
- Štúdia sa dotýka fenoménu reinterprácie, resp. adideácie, ktoré sú pomenovaním tendencie používateľov jazyka pripisovať slovám novú, sémanticky vzdialenú motiváciu na základe

formálnej podobnosti (napr. odvodzovať výraz *smagly* (*sneďy*) nie od skutočného motivantu *smagač* (*šľahat'*), ale od *smažýč*).

- Autorka v závere nadväzuje na dielo Juraja Furdíka a vyzýva k hlbšiemu skúmaniu recepcie slov, kde slovotvorná motivácia nefunguje len ako nástroj tvorby, ale najmä ako kľúčový integračný princíp lexikálneho systému.

1. ÚVOD

Oblasťou lingvistiky, v ktorej som mala príležitosť zoznámiť sa s profesorom Jurajom Furdíkom a jeho vedeckým dielom, bola slovotvorba; mám na mysli účasť v Komisii pre slovanskú slovotvorbu pri Medzinárodnom komitáte slavistov. Komisia začala svoju činnosť v období, keď bol štrukturalizmus v slovanskej slovotvorbe dobre etablovaný¹, ale nebolo ťažké postrehnúť, že Juraj Furdík svojím prístupom presahoval v tom čase platné interpretačné rámce.

Pri hlbšom zamyslení sa nad termínom *slovotvorba* zistíme, že problematika tvorenia slov je len jednou časťou tejto disciplíny. Keď ide o slová interpretované v „slovotvorbe“, zvyčajne hovoríme o ich význame a motivácii, nie o ich tvorení. Disponujeme predsa slovnou zásobou, ktorá vznikala v rôznych obdobiach, do veľkej miery v obdobiach minulých. Ako historička jazyka si uvedomujem, že jazyk podlieha neustálym zmenám, že história neraz zdanlivo samozrejmych lexikálnych jednotiek môže byť prekvapivo zložitá a že po určitom čase pravidlo, ktoré riadi vznik lexémy, sa môže značne líšiť od chápania motivačných vzťahov. A ako historička jazyka dodám, že moment utvorenia slova je prevažne záhadou.

Princípy, podľa ktorých sa mení motivácia derivátu, sú veľmi komplikované. V jazyku, ktorý je otvoreným systémom, nie je korektné definovať jeden príčinný-následkový vzťah. V teórii systémov pre sociálne javy, otvorené systémy, vedci pracujú s vlastnosťou ekvifinality – konečný (finálny) stav možno dosiahnuť z mnohých počiatočných stavov a rôznymi spôsobmi (Bertalanffy 1984, s. 167 – 169). Jazykové znaky sú podmienené spleťou vzťahov prichádzajúcich z rôznych strán; formálna a významová jednota nezaručujú rovnaký príčinný-následný vzťah.

V článku sa zameriame na javy založené na vzťahu: motivant – motivát. Zaujímať nás budú zmeny v slovotvornom systéme. Tejto problematike sa venujeme už štyridsať rokov.

* * *

Ak vezmeme do úvahy motiváciu, slovotvorne motivované slová možno umiestniť na škálu s dvoma krajnými pólmi. Na začiatku tejto škály sa nachádzajú deriváty, ktorých štruktúra jednoznačne poukazuje na význam – stačí poznať slovo-

¹ Komisia bola zriadená na plenárnom zasadnutí Medzinárodného komitátu slavistov v talianskom meste Urbino v roku 1994; funkciu prvého predsedu zastával prof. Igor Stepanovič Uluchanov.

tvorný základ a význam sufixu, napr. *pis-arz*, *kot-ek*. Na druhom konci stoja lexémy, pri ktorých motivácia zanikla; ich štruktúru síce vnímame, no nepomáha nám to pri porozumení lexémy (*podłoga*, *potylicy*, *wstyd*). Medzi týmito krajnými pólmi stojí v synchrónnej slovotvorbe široko chápaná motivácia – niekedy dvojité, niekedy vzájomná, ale aj čiastočná, vychádzajúca zo skupiny iných jednotiek, ba dokonca z jedného slova; máme tu na mysli analogické deriváty, porov. *spodnium* „dámsky nohavcový kostým“ vo vzťahu ku *kostium* „kostým (sako a sukňa)“ (Kreja 2000, s. 217 – 221).

V článku nemáme v úmysle venovať sa čistej motivácii, keďže ide o problematiku známu každému absolventovi slovanskej filológie. Nechceme sa zaoberať ani opačným pólom škály (výrazom so zánikom motivácie), ktoré už nespádajú do oblasti tvorenia slov. Pozornosť sústreďujeme na prípady, keď je motivácia do istej miery zastretá, keď sa odchyľuje od východiskového bodu, hoci ešte nejde o lexikalizáciu. Samozrejme, ide o širokú problematiku; zameriavame sa však iba na tri vybrané javy.

2. ZARADENIE DERIVÁTU DO SLOVOTVORNÉHO HNIEZDA

2.1. Odvoďené slovo sa spravidla zaraďuje do slovotvorného hniezda. V ňom sa často nachádzajú slovotvorné rady, ktoré sú zdrojom dvojitej motivácie, porov.

słoma → *słomiany* → *słomianka*

cytryna → *cytrynowy* → *cytrynowka*

strajk → *strajkować* → *strajkowicz*

plaża → *plażować* → *plażowicz*

Keď je slovotvorným základom prídavné meno alebo desubstantívne sloveso, niekedy dochádza k **sprostredkovanej motivácii** (v poľ. **przeskok motywacyjny**) – ostatný článok radu sa začína chápať ako podstatné meno utvorené z východiskovej lexémy:

słoma → *słomiany* → *słomianka*

plaża → *plażować* → *plażowicz*

V súbore poľských derivátov nájdeme mnoho lexém s dvojitou motiváciou, napr. *pracownik* ← *pracować* alebo *praca*, *użytkownik* ← *użytkować* alebo *użytek*, *cyrkowiec* ← *cyrkowy* alebo *cyrk*, *sportowiec* ← *sport* alebo *sportowy*, *żytniówka* ← *żytniowy* alebo *żyto*.

Dvojitá motivácia je zdrojom vzniku nových formantov, sufixov rozšírených o morfémy *-n(y)/-ow(y)* a *-ow(ać)*: *-nik*, *-nica*, *-ówka*, *-owiec*, *-anka*. Poľský historický materiál ukazuje, že v slovotvorných radoch sú prídavné mená najslabším článkom a že často dochádza k ich reinterpretácii. Adjektívna motivácia sa oslabuje v prospech substantívnej alebo verbálnej motivácie: *-n-* (*-n+ik*, *-n+ica*), *-ow-* (*-ów+ka*, *-owi+ec* *-ow+isko*). Vo všeobecnosti v poľskej derivácii možno pozorovať tendenciu k derivácii typu ‘substantívum ← substantívum’. Ide o jednu z hlavných tendencií v poľskej slovotvorbe (Kleszczowa 2010).

Na tomto mieste je vhodné odvolať sa na jav **ekvifinality**. V súčasnosti sú deriváty so sufixom *-ownik*, *-nik* motivované podstatnými menami: *domownik* od *dom*, *sadownik* od *sad*, *granicznik* od *granica*, *prawnik* od *prawo*, *robotnik* od *robota*. V starej poľštine bola možná adjektívna motivácia: *domowny*, *sadowny*, *graniczny*, *prawnny*, *robotny*. Vynárajú sa teda otázky:

– Ide pôvodne o deadjektívne substantíva, v ktorých v súčasnosti hrá prím substantívum?

– Alebo vznikali v čase, keď už dominoval substantívny základ?

– Alebo oba spôsoby fungovali paralelne?

2.2. Stáva sa aj to, že slovotvorný základ zanikne a deriváty, ktoré z neho vznikli, sa v rámci slovotvorného hniezda navzájom motivujú. Zastarané sloveso *dychać*, ktoré je dnes zachované vo frazeologizme *ledwie dycha* „ledva žije“, po sebe zanechalo prefixálne slovesá: *oddychać*, *wdychać*, *wydychać*, *wzdychać*, *zdychać*. Sloveso *głędać* už patrí do minulosti, no v súčasnosti používame slovesá, ktoré z neho vznikli: *zagłędać*, *podgłędać*, *przegłędać się*, *ogłędać*, *dogłędać*, *spogłędać*, *wygłędać*, *przeględać się*, *rozgłędać się*. Možno povedať, že prvky slovotvorného hniezda sa navzájom motivujú; pre javy tohto typu je navrhovaný termín „podstawa związana“ (viazaný základ) (Laskowski – Grzegorzczkova – Wróbel 1984, s. 310).

Naznačená problematika má len zdanlivo okrajový charakter. V 3. zväzku *Słownika gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego* (Skarżyński et al. 2004) bolo zaznamenaných až 450 slovíes s viazanými základmi (Wstęp XI). Niektoré hniezda obsahujú len dva prvky, porov. *do/magać się* // *wy/magać*; *do/zorować* // *nad/zorować*, no existujú aj také, ktorých motiváciu dopĺňa celý rad ďalších prefixálnych slovíes, porov.

OBEJMOVAC, OBJAC 1. 'otoczyć ramionami'

obję-cia

[nie-obję-ty]*¹

| [nieobjęt-ość] rzad.

V,S

(M+)V,Ad

(M+)V,Ad,S

ZOB.: NAJMOWAĆ, NAJAĆ; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 2.; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 3.; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 4.; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 5.; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 6.; OBEJMOWAĆ, OBJAĆ 7.; ODEJMOWAĆ, ODJAĆ 1.; ODEJMOWAĆ, ODJAĆ 2.; ODEJMOWAĆ, ODJAĆ 3.; ODEJMOWAĆ, ODJAĆ 4.; PODEJMOWAĆ, PODJAĆ 1.; PODEJMOWAĆ, PODJAĆ 2.; PODEJMOWAĆ, PODJAĆ 4.; POJMOWAĆ, POJAĆ; PRZEJMOWAĆ, PRZEJAĆ 1.; PRZEJMOWAĆ, PRZEJAĆ 2.; PRZEJMOWAĆ, PRZEJAĆ 3.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 1.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 2.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 3.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 4.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 5.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 6.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 7.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 8.; PRZYJMOWAĆ, PRZYJAĆ 9.; UJMOWAĆ, UJAĆ 1.; UJMOWAĆ, UJAĆ 2.; UJMOWAĆ, UJAĆ 3.; UJMOWAĆ, UJAĆ 4.; UJMOWAĆ, UJAĆ 7.; UJMOWAĆ SIĘ, UJAĆ SIĘ 2.; WYJMOWAĆ, WYJAĆ 1.; WYJMOWAĆ, WYJAĆ 2.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ MSJPN 1.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ MSJPN 2.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ MSJPN 3.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ 4.; ZAJMOWAĆ SIĘ, ZAJAĆ SIĘ 4.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ MSJPN 6.; ZAJMOWAĆ, ZAJAĆ MSJPN 7.; ZDEJMOWAĆ, ZDJAĆ 1.

2.3. Začlenenie do slovotvorného hniezda môže zmeniť status prvku slovotvornej štruktúry. Ako príklad možno uviesť staré deriváty utvorené na základe predložkových konštrukcií s prepozíciou *bez-* (Sokołowski 2000): *bez winy* → *bezwiny* (SStp), *bez męża* → *bezmężna*, *bez płodu* → *bezpłodny*, *bez posagu* → *bezposażna*, *bez prawa* → *bezprawny* (SXVI). Zaradenie takýchto derivátov do hniezd, v ktorých sa nachádzali iné deriváty s podobným základom (*winy*, *mężny*, *płodny*, *posażny*, *prawny*), spôsobilo, že predložkové *bez-* nadobudlo funkciu záporu (*nie-*) a stalo sa predponou. Podobný proces prebehol aj v iných slovanských jazykoch, porov. ruské *беспорядок* (= *непорядок*); *безвольный* (= *невольный*), *безграмотный* (= *неграмотный*); ukrajinské *смак* → *безсмак* (= *несмак*); *лад* → *безлад* (= *нелад*), *щастя* → *безщастя* (= *нещастя*), *честь* → *безчесть* (= *нечесть*); bieloruské: *канфлікт* → *бесканфліктны* (= *неканфліктны*), *парадак* → *беспарадак* (= *непарадак*); slovenské: *brezgotovinski* (= *negotovinski*); české *bezalkoholický* (= *nealkoholický*), *bezčinnost* (= *nečinnost*); slovenské: *bezüčinný* (= *neúčinný*); bulharské *безсмислен* „bezsensowny“ (= *ne smislen* ← *smisyl* „sens“).

Proces gramatikalizácie môže spočívať aj v zmene statusu druhej časti pôvodných kompozít. Jasným príkladom sú: *dobrodziej*, *bartodziej*. V poľštine lexéma *dziać*, *dziejać* vo význame „robiť, konať“ už dávno zanikla, časť *-dziej* ako komponent dávneho kompozita je nečitateľná. Čitateľné sú však prvé časti kompozít s pôvodnými významami, pričom *-dziej* podľa hlo gramatikalizácii, nadobudlo funkciu sufixu.²

² Ku gramatikalizácii nedošlo v ruskom a ukrajinskom jazyku, tam slovesá *delat'* (дѣлать), *dijaty* (діяти) sú používané vo význame „robiť, konať“.

Ako sme ukázali, vzťahy v rámci slovotvorných hniezd predstavujú jeden z dôležitých faktorov determinujúcich premeny slovotvorného systému. Treba dodať, že tieto zmeny prebiehajú spôsobom nepostrehnuteľným pre používateľov jazyka a že sú zároveň ťažko zachytiteľné aj pre historika jazyka.

3. PRISPÔBOVANIE SA SYSTÉMOVÝM PRAVIDLÁM

Juraj Furdík uviedol: „Slovotvorná motivácia je základným princípom organizácie lexikálneho systému: je nástrojom vzniku nových slov, ale aj prostriedkom ich integrácie do systému.” (Furdík 1993, s. 114). Žiadny prirodzený jazyk nie je bez výnimiek; popri základných mechanizmoch sa objavujú pravidlá, ktoré im protirečia, čo však neznamená, že tieto nové pravidlá nebudú časom zrušené. Uvedieme tri príklady (3.1., 3.2., 3.3).

3.1. V názve 5. kapitoly monografie Magdaleny Pastuch (2000, s. 102) nachádzame otázku: *Derywacja czy adaptacja?* (Derivácia alebo adaptácia?). Ďalej sa hovorí o slovesách utvorených z cudzích základov, fungujúcich v trojčlenných skupinách:

publikacja → *publikować* → *publikowanie*

delegacja → *delegować* → *delegowanie*

Z prevzatých názvov činností sa tvoria slovesá, potom nasleduje **obrátene motivácie** – čo je v súlade so systémovým pravidlom: názvy činností sú motivované slovesami. Máme teda do činenia s **adaptáciou**. Prevzatý názov činnosti sa začína chápať ako deverbatívny derivát, podobne ako tretí člen – deverbatívny názov činnosti na *-anie*. Skupina názvov činností sa tak obohatila o formanty *-cja*, *-acja*, *-uda*, *-ata*, *-až*, *-encja*, *-sja*, *-ycja*, *-zja*.

Je známe, že názvy činností niekedy nadobúdajú aj iné významy: *publikacja* nie je iba *publikowanie* (publikovanie), ale aj výsledok publikovania, *delegacja* znamená „delegované osoby“, teda objekt slovesa *delegować*. Tým sa rozširujú funkcie uvedených formantov.

3.2. Typický, prototypový derivát má jeden slovotvorný základ, hoci v hĺbkovej štruktúre obsahuje celú vetu. Podstatné mená *pisarz* a *pismo* vznikli na základe slovesa *pisać*, hoci im prináleží iba rola agensa (*pisarz*) a rezultátu (*pismo*). Ide o predikatívne deriváty, keďže vznikli na základe predikátovo-argumentovej štruktúry (Laskowski – Grzegorzczkova – Wróbel 1984, s. 321 – 327). Inak je to v prípade univerbizmov. Ich základom sú adjektívno-substantívne spojenia – motivujúcou lexémou je prídavné meno a formant zastupuje podstatné meno: *zupa fasolowa* → *fasolówka*. Univerbizmy však majú veľmi často dvojitú motiváciu:

zupa fasolowa
 ↙
fasolówka
 ↘
zupa (zrobiona) z fasoli

Ukazuje sa, že **univerbizmy sa približujú k predikatívnym derivátom** – k základnému, systémovému špecifiku slovanskej slovotvorby (Kleszczowa 2018). Výsledkom je rozšírenie formantov tvoriacich univerbizmy (*-ka, -ik, -ec, -ica*) o adjektívne morfémy, porov. *stalówka, lepianka, bojownik, ideowiec, jajecznicza*, a tým aj vznik nových prípon: *-nica (chłodnica), -alnia (sypialnia), -arnia (księgarnia), -nik (prawnik), -awica (rękawica), -awka (strzykawka), -owisko (targowisko), -anka (leżanka), -owiec (handlowiec), -ownik (pracownik)*.

3.3. Výsledkom univerbizácie sú aj ženské pomenovania s formantom *-nica*. Na základe spojenia *czarowna niewiasta* vznikol derivát *czarownica*, spojenie *robotna czeladź* dalo *robotnica, cudzołożna żona* → *cudzołożnica*. Dnes tieto názvy chápeme ako vytvorené prostredníctvom alternatívnej derivácie (v poľ. derywacja wymienna): *czarownik* → *czarownica, robotnik* → *robotnica, cudzołożnik* → *cudzołożnica* (Grzegorzczakowa – Puzynina 1979, s. 85). Univerbizované lexémy sa podriadili všeobecnému systémovému princípu – **ženské pomenovania vznikajú na základe mužských pomenovaní**.

4. REINTERPRETÁCIE

Stáva sa, že používatelia jazyka pripisujú derivátu úplne inú motiváciu než aká v skutočnosti stála pri jeho vzniku. Príčinou je zvyčajne **adideácia** – podobnosť so skutočnou motiváciou. Tento proces nazývame **reinterpretácia**, hoci existujú aj iné termíny – Piotr Sobotka hovorí o **remotivácii** (2015, s. 201 – 243), Witold Cienkowski o **ľudovej etymológii** (1972). Tu je niekoľko príkladov:

– Sloveso *łżyć* spájajú Poliaci s *łgać* ← *leż* „nepravda, lož“. V skutočnosti staré *łżyć* znamenalo „robiť ľahším“ a etymologicky súviselo s lexémami *ulga, ulżyć* – tieto slová vznikli na základe praslovanského **lǫgъ* „ľahký“.

– Prídavné meno *smagły* „tmavý, opálený“ je etymologicky spojené so slovesom *smażyć* „smažiť“, avšak Poliaci toto slovo spájajú so slovesom *smagać* „šľahať, bičovať“.

– *Kawka* – onomatopoeja z *ka, ka*, zvuku vydávaného vtákom, je spájaná so slovom *kawa* kvôli čiernej farbe operenia.

Fenomén sekundárnej etymológie sa často objavuje aj pri prevzatých slovách:

– *Kaleka* je turecká výpožička, ktorá sa do poľštiny dostala cez ukrajinčinu (*kalika*); spája sa so slovesami: *kaleczyć, skaleczyć, kalestwo*.

– *Burak* < ľac. *borrago* *borrago officinalis* – borák lekárskeho sa spája s *bury* „tmavosivý, hnedosivý“.

– *Grubianin* < niem. *Grobian* (v *Słowniku Knapského*: *grobian, grobijan* „netešaný, nevychovanec“); výpožička v poľštine nadobudla podobu *grubianin* a výrazu bol pripísaný základ *gruby* „hrubý“.

Vidíme, že používatelia jazyka majú silnú potrebu asociovať lexémy a, pokiaľ je to možné, na základe formálnych asociácií „dosadzujú“ motivant aj vtedy, keď absen-tuje sémantický súvis. Pozorujeme tendenciu začleňovať izolované lexémy do väčších tried. Napríklad v slovanských jazykoch sa latinská výpožička *ligusticum* (rastlina z Ligúrie) podľa výrazov zo stredovekej nemčiny *Lübestecke*, *lübestedco*, *lobistecke*, spájaných s *liep*, *liber*, *lieb* „milý, drahý“, priblížila k praslovanskému **ljubiti*, **ljubъ*, zaraďujúc sa do bohatého hniezda lexémy *lubić* (Sławski 1989, s. 350 – 351).

5. ZÁVER

Úvahy prezentované v článku ukázali, že formovanie slovotvorného systému spočíva v javoch prebiehajúcich vnútri systému prirodzeného jazyka: „Jazyk je zložitý, otvorený a nerovnovážny systém pozostávajúci z veľkého počtu subsystémov. Funguje a vyvíja sa v interakcii týchto subsystémov a ich jednotiek. Ak by sme sa pokúsili vysvetľovať túto interakciu, potom vyvstáva pred nami úloha vymedziť kooperačné faktory, ktoré ju podmieňujú. Za jeden z takýchto podľa našej mienky rozhodujúcich faktorov možno pokladať princíp slovotvornej motivácie.“ (Furdík 2005, s. 295 – 296).

Zmeny motivácie v rámci slovotvorných hniezd, akceptácia viacnásobnej motivácie či hľadanie alternatívnej motivácie predstavujú vybrané príklady motivačných činiteľov opísané v článku, ktoré ovplyvňujú formovanie nových systémových pravidiel. Lingvisti prikladajú veľkú váhu tvoreniu derivátov, radi rozoberajú neologizmy; o javoch súvisiacich s recepciou existujúcich slov však hovoria zriedka. Nastal čas venovať sa hlbšiemu skúmaniu recepcie utvorených a tvorených lexém. Výstižný je termín motivatológia, navrhnutý Jurajom Furdíkom, ktorý reflektuje vzťahy medzi slovami. Široký rozsah slovotvornej motivácie predstavil Juraj Furdík v monografii *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*, úlohu motivatológie v diele Juraja Furdíka zdôraznili Martin a Lucia Ološtiakovci, využívajúc uvedený termín v nadpise 2. kapitoly: MOTIVATOLÓGIA (Furdík 2005, s. 349).

Literatúra

- BERTALANFFY, L. von (1984): *Ogólna teoria systemów. Podstawy, rozwój, zastosowania*. Prel. E. Woydyło-Woźniak. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- CIENKOWSKI, W. (1972): *Teoria etymologii ludowej*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- FURDÍK, J. (1993): *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Levoča: Modrý Peter.
- FURDÍK, J. (2005): *Život so slovotvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin*. Eds. M. Ološtiak – L. Gianitsová-Ološtiaková. Košice: LG.
- KLESZCZOWA, K. (2003): *Staropolskie derywaty przymiotnikowe i ich perspektywiczna ewolucja*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- KLESZCZOWA, K. (2010): *Historycznie o podstawach słowotwórczych polskich rzeczowników*. In: *LingVaria V*, 10/2, 59 – 67.

- KLESZCZOWA, K. (2018): *Od uniwerbizacji do derywatów predykatywnych*. In: Šehović, A. (ed.): *Univerbacija/Univerbizacija u slavenskim jezicima. Zbornik radova Osamnaesta međunarodna komiteta slavista, Sarajevo, 4. – 7. aprila 2017*. Sarajevo: Slavistički komitet, 194 – 204.
- KREJA, B. (2000): *Z zagadnień ogólnych polskiego słowotwórstwa. Studia*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- LASKOWSKI, R. – GRZEGORCZYKOWA, R. – WRÓBEL, H. (eds.) (1984): *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- PASTUCH, M. (2000): *Zmiany semantyczne i strukturalne czasowników odrzeczownikowych w polszczyźnie*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- SKARŻYŃSKI, M. – BEREND, M. – BONDKOWSKA, M. – BURKACKA, I. – JADACKA, H. – OLEJNICZAK, M. – VOGELGESANG, T. (2004): *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka polskiego. T. 3. Gniazda odczasownikowe*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”.
- SŁAWSKI, F. (1989): *Słownik etymologiczny języka polskiego. T. IV, z. 4 (19)*. Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego w Krakowie.
- SOBOTKA, P. (2015): *Etymologizowanie i etymologia. Od semantyki ontologicznej do etymologii hermeneutycznej*. Warszawa: BEL Studio Sp. z o. o.
- SOKOŁOWSKI, J. (2000): *Słowiańskie derywaty imienne z przyimkiem negacji w podstawie słowotwórczej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Z pol'ského originálu preložila Marta Vojteková.

Krystyna Kleszczowa

*Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Humanistyczny, Polska
ul. Uniwersytecka 4, Katowice / ul. Grota-Roweckiego 5, Sosnowiec*

E-mail: krystyna.kleszcz@us.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4872-5484>